

Eerste Kamer der Staten-Generaal

Minister van Defensie
De heer R.P. Brekelmans
Postbus 20701
2500 ES Den Haag

Kazernestraat 52
2514 CV Den Haag
postbus 20017
2500 EA Den Haag

telefoon 070 312 92 00
fax 070 312 93 90

e-mail postbus@eerstekamer.nl
internet www.eerstekamer.nl

datum 1 oktober 2025

betreft Vragen inzake kabinetsreactie op het AIV-advies 'Hybride dreigingen en maatschappelijke weerbaarheid'

ons kenmerk 178289

Geachte heer Brekelmans,

De leden van de commissie voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingshulp (BDO) hebben met belangstelling kennisgenomen van uw brief¹ van 6 december 2024 met de kabinetsreactie op het AIV-advies 'Hybride dreigingen en maatschappelijke weerbaarheid', die u samen met de minister van Buitenlandse Zaken naar de Kamer heeft gestuurd. De leden van de fracties van de **Partij voor de Dieren** en **JA21** hebben naar aanleiding hiervan een aantal vragen en opmerkingen.

Vragen en opmerkingen van de leden van de Partij voor de Dieren-fractie

De leden van de fractie van de **Partij voor de Dieren** wensen de volgende vragen te stellen en verzoeken u de (sub)vragen afzonderlijk te beantwoorden.

Vraag 1

Onderdeel van hybride aanvallen zijn cyberaanvallen en digitale desinformatie door statelijke actoren, zo constateren de leden van de Partij voor de Dieren-fractie. De aanbevelingen 1 t/m 5 hebben onder meer daarop betrekking en worden door het kabinet onderschreven. De inlichtingen- en veiligheidsdiensten hebben zicht op cyberaanvallen en digitale desinformatie door statelijke actoren.

Vraag 1a

Bent u bereid om de Kamer vertrouwelijk regelmatig door die diensten inzicht te laten geven in geconstateerde cyberaanvallen en digitale desinformatie door statelijke actoren?

Vraag 1b

Kunt u een overzicht verschaffen van alle maatregelen die worden genomen om cyberaanvallen en digitale desinformatie door statelijke actoren te bestrijden en te voorkomen, en wie daartoe bevoegd zijn?

¹ Kamerstukken I, 2024-2025, 30821, C.

datum 1 oktober 2025

ons kenmerk 178289

blad 2

Vraag 1c

Welke maatregelen zijn of worden getroffen om militairen, medewerkers van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten of ander overheidspersoneel op te leiden tot deskundigen die in staat zijn cyberaanvallen te bestrijden of een cybertegenaanval uit te voeren?

Vraag 1d

Worden zogeheten ethische hackers betrokken bij zulke opleidingen?

Vraag 1e

Is een wijziging van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten (Wiv) nodig om de diensten (verdere) bevoegdheden te geven om cyberaanvallen te verstoren? Zo ja, welke voorstellen daartoe worden ontwikkeld?

Vraag 2

In de kabinetsreactie wordt ingegaan op '*deterrence by punishment*'.

Vraag 2a

Wie zijn bevoegd om een cyber-aanval met een cyber-tegenaanval te beantwoorden?

Vraag 2b

Bent u bereid om de Kamer vertrouwelijk op te hoogte te stellen van reeds door Nederland uitgevoerde cyber-tegenaanvallen die gericht zijn tegen statelijke actoren?

Vraag 3

Cyberaanvallen vallen onder internationale regelingen die het uitvoeren daarvan kunnen beperken. De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren vragen u of u een overzicht kunt verstrekken van zulke beperkingen en daarin de volgende regelingen betrekken: het verdrag van Boedapest, Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, Internationaal verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten, Verdragen van Geneve en aanvullende protocollen, VN-Handvest en het *Tallinn Manual*?

Vragen en opmerkingen van de leden van de JA21-fractie

1. De leden van de **JA21**-fractie vragen u of het kabinet erkent dat het volledig sluiten van Groningen onze crisiopties bij energie-chantage drastisch heeft verkleind. Neemt de weerbaarheidsopgave scenario's op voor tijdelijke reactivering van binnenlandse productie of vergelijkbare noodopties om de meervoudige redundantie van de energievoorziening te borgen?
2. Actualiseert het kabinet de gasbufferstrategie voor crisissituaties? Deze leden vragen u om een reflectie op verplichte vulling van gasopslagen, diversificatie van LNG-aanvoerpunten en noodscenario's voor leveringsonderbreking.
3. Bent u bereid het luchtalarm (WAS) als waarschuwingslaag te behouden en moderniseren (naast NL-Alert/radio), zodat alle inwoners ook bij grootschalige uitval of cyberattack tijdig worden bereikt?

datum 1 oktober 2025

ons kenmerk 178289

blad 3

4. Ten slotte vragen de leden van de JA21-fractie welke concrete stappen het kabinet zet voor bescherming van onderzeekabels en Noordzee-infrastructuur (detectie, patrouille, zeebodem-sensoren, juridische bevoegdheden), bovenop de al eerder ingezette EU- en NAVO-inspanningen.

De leden van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingshulp (BDO) zien uw reactie met belangstelling tegemoet en ontvangen deze graag binnen vier weken na dagtekening van deze brief.

Hoogachtend,

Koen Petersen

Voorzitter van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingshulp